

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2005

Ο Ινδιάνος που ένωσε την Αριστερά στη

Του ειδικού απεσταλμένου μας
Maurice Lemoine *

Στο Ουανούι, στις απότομες πλαγιές του Αλιπλάνο, βρίσκεται ένα μεταλλείο κασίτερου. Σε άλλα σημεία υπάρχει χρυσός, χαλκός, αντιμόνιο, άργυρος, ψευδάργυρος. Επίσης, πετρέλαιο και φυσικό αέριο, πρώτες ύλες που έχουν πυροδοτήσει κοινωνικές εκρήξεις, αν μπορεί να εκφραστεί κανείς μ' αυτόν τον τρόπο... Όμως εδώ οι εργάτες που σκάβουν σε βάθος τουλάχιστον 240 μέτρων, στα σπλάχνα της Γης, μέσα στο απόλυτο σκοτάδι που επικρατεί σε στοές χιλιόμετρων, «απαλλάσσουν» τη Γη από τον κασίτερο που περιέχει. Είκοσι τέσσερις ώρες το εικοσιπεντάωρο, 850 μεταλλωρύχοι δουλεύουν με 1.000 Βολιβιάνους τον μήνα - περίπου 125 ευρώ.

Εδώ δεν έχει κανείς να χάσει τίποτα. Αν χρειαστεί, όποτε χρειαστεί, οι μεταλλωρύχοι ξεχύνονται στη Λα Παζ με μασούρια δυναμίτη στα χέρια. «Είχαμε νεκρούς, αλλά ο ρόλος μας ήταν αποφασιστικός για να φύγει ο 'Γκόνι' και ο Μέσα».

* Ο Maurice Lemoine διετέλεσε αρχισυντάκτης της «Le Monde diplomatique»

«Γκόνι» είναι ο Γκονσάλο Σάντσε δε Λοσάδα, ακραία φιλελεύθερος πρόεδρος, που προερχόταν από το Επαναστατικό Εθνικιστικό Κόμμα (MNR) και ανατράπηκε έπειτα από λαϊκή, αιματηρή εξέγερση, με απολογισμό 67 νεκρούς, στις 17 Οκτωβρίου 2003. «Μέσα» είναι ο Κάρλος Μέσα, αντιπρόεδρος του «Γκόνι» και διάδοχός του, ο οποίος υποχρεώθηκε κι αυτός να παραιτηθεί, στις 6 Ιουνίου 2005, έπειτα από τρεις εβδομάδες ταρσών.

Από το 1985, όλες οι κυβερνήσεις, δεξιές ή κατ' ευφημισμόν αριστερές, ακολούθησαν με δογματισμό τις επιταγές της «νέας οικονομικής πολιτικής», η οποία εφαρμόστηκε με βάση το διάταγμα 21060: ιδιωτικοποίηση των μεταλλείων, των τηλεπικοινωνιών, των αεροπορικών και σιδηροδρομικών μεταφορών, του νερού, του ηλεκτρικού ρεύματος, του πετρελαίου και του φυσικού αερίου. Η απόλυση 25.000 μεταλλωρύχων, με την ιδιωτικοποίηση των ορυχείων κασίτερου, πλήττει άμεσα τη Συνομοσπονδία Εργατών Βολιβίας (COB), της οποίας οι μεταλλωρύχοι ήταν η σάρκα και τα οστά.

Αντίπαλος της εξουσίας από την επανάσταση του Απριλίου του 1952, η COB έδωσε μάχες ενάντια στους στρατιωτικούς, σε όλη τη διάρκεια της δικτατορίας, μέχρι το 1982. Το κλείσιμο εργοστασίων, και στη συνέχεια ο ιδεολογικός κλονισμός που προκλήθηκε, το

Η ΒΟΛΙΒΙΑ, Η ΦΤΩΧΟΤΕΡΗ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ, ΓΙΝΕΤΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΧΩΡΑ ΠΟΥ ΕΘΝΙΚΟΠΟΙΕΙ ΤΙΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΣΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ

1989, με την πώση του Τείχους του Βερολίνου, ολοκληρώνουν τη διάλυση του κινήματος που ήταν διαποτισμένο από τον μαρξισμό. Το πεδίο των αγώνων μετατρέπεται σε κενό χώρο. Φαινομενικά τουλάχιστον. Γιατί, «η κοινωνία δημιούργησε, τότε, άλλους μηχανισμούς εκπροσώπησης και πολιτικής δράσης: τα κοινωνικά κινήματα, που οργανώνονται σε τοπικά δίκτυα», υπογραμμίζει ο κοινωνιολόγος Αλβάρο Λινέρα. Τα πρώτα κινήματα,

ΙΟΥΛΙΟΣ 2006

Η πρώτη χώρα που εθνικο

Την 1η Μαΐου, με το ανώτατο διάταγμα υπ' αριθμόν 28.701, ο πρόεδρος της Βολιβίας Έβο Μοράλες εθνικοποίησε τις ενεργειακές πηγές της χώρας. Από την ημερομηνία αυτή, οι 26 ξένες εταιρείες -μεταξύ των οποίων η Petrobras (Βραζιλία), η Repsol (Ισπανία), η Total (Γαλλία) και η ExxonMobil (Ηνωμένες Πολιτείες)- που δραστηριοποιούνται στη χώρα περνούν κάτω από τον έλεγχο της κρατικής εταιρείας YPFB (Yacimientos Petrolíferos Fiscales Βολιβιάνος), η οποία αναλαμβάνει τη μεταφορά, τη διύλιση, τη διάθεση και την επεξεργασία του πετρελαίου και του φυσικού αερίου.

Η κατανομή των εσόδων για τα πιο παραγωγικά κοιτάσματα -2.831.685 κυβικά μέτρα φυσικού αερίου την ημέρα- θα γίνει στη βάση μεριδίου 82% για το κράτος και 18% για τη συνεργαζόμενη εταιρεία -πρόκειται για κατανομή ακριβώς αντίστροφη από τη μέχρι τώρα ισχύουσα-, ενώ για τα λιγότερο σημαντικά κοιτάσματα το κρατικό μερίδιο επί των εσόδων δεν μπορεί να είναι μικρότερο του 51%.

Προχωρώντας στην εθνικοποίηση αυτή χωρίς απαλλοτρίωση και εκδιώξεις εταιρειών, ο Βολιβιανός πρόεδρος απλώς κάνει πράξη αυτό για το οποίο εξελέγη, δηλαδή το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος που πραγματοποιήθηκε στις 18 Ιουλίου 2004. Τότε, η μεγάλη πλειοψηφία του λαού (το 70%) τάχθηκε υπέρ της «επανεθνικοποίησης του κλάδου ορυκτών καυσίμων», αφού είχε εκδιώξει δύο προέδρους -τον Γκονσάλο Σάντσε ντε Λοσάδα και τον Κάρλος Μέσα- που επεδίωκαν το ξεπούλημα του κλάδου.

Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του στην Ευρώπη, τον περασμένο Ιανουάριο, λίγες ημέρες μετά την ανάληψη των καθηκόντων του, ο Μοράλες δήλωσε ξεκάθαρα: «Θέλουμε συνεταιίρους, όχι αφεντικά!» Το μέτρο προκάλεσε σεισμό -και έκπληξη (!) υποστήριξαν ορισμένοι-, παρ' ότι είχε εξαγγελθεί ευρύτητα κατά την προεκλογική εκστρατεία του Μοράλες. Διαθέτοντας σε διαφορετικό βαθμό την υποστήριξη των κεντροαριστερών κυβερνήσεων των χωρών τους, οι πολυεθνικές της Βραζιλίας Petrobras (που ήλεγχε απευθείας το 25% των αποθεμάτων φυσικού αερίου της Βολιβίας) και της Ισπανίας Repsol, για να περιοριστούμε σε αυτές, αντέδρασαν εντονότατα, απειλώντας να αξιοποιήσουν τις διεθνείς συμφωνίες αμοιβαίας προστασίας των επενδύσεων για να προστατίσουν τα συμφέροντά τους.

Βολιβία

που οργανώνονται σε αγροτικές κοινότητες (συνδικάτα), τους «κοκαλέρος», σπκάνουν κεφάλι στην περιοχή του Τσαπάρε. Είναι παραγωγοί κόκας που, μ' αυτήν την καλλιέργεια, έχουν λύσει το ζωτικό πρόβλημα που αντιμετώπιζαν - αυτό της επιβίωσης!

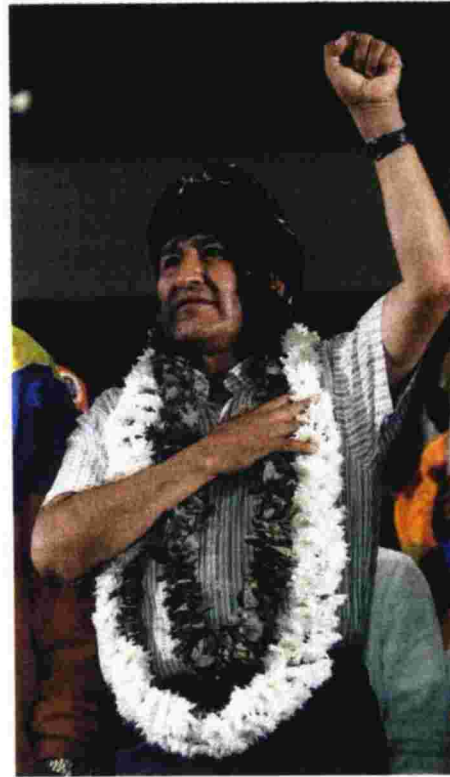
Η Ουάσιγκτον δεν κρύβει την οργή της. Στη σταυροφορία του ενάντια στο λαθρεμπόριο ναρκωτικών, ο Λευκός Οίκος δεν έχει παρά μία εμμονή: να εξαφανίσει τους κοκαλέρος και την κόκα, την οποία βάζει στο ίδιο τσουβάλι με την κοκαΐνη, με πολιτικές καταναγκασμού, τη βίαιη εκρίζωση και την καταστολή. Στην αντίπερα όχθη, εμφανίζεται ένας ηγέτης, ένας αγωνιστής, ένας Ινδιάνος Αϊμάρα, ο οποίος ονομάζεται Έβο Μοράλες.

Το 2000, η περιοχή της Κοτσάμπάμπα κινητοποιείται, με τη σειρά της, για να εκδιώξει την πολυεθνική Bechtel, η οποία έχει τεράστιο όφελος από την ιδιωτικοποίηση του πόσιμου νερού. Η χώρα είναι σε αναβρασμό, κλυδωνίζεται, αντιδρά στην εποχή των παγετώνων του νεοφιλελευθερισμού. Ο Μοράλες, πρόεδρος του συνδικάτου των κοκαλέρος, αποκτά πρόσβαση σε εθνικό επίπεδο, με τη δημιουργία, το 1999, του Κινήματος προς τον Σοσιαλισμό (MAS), το οποίο είναι περισσότερο συνομοσπονδία κοινωνικών οργανώσεων παρά κόμμα. Βουλευτής της Κοτσάμπάμπα από το 1997, παρά την οριστική ήττα του στις προεδρικές εκλογές του Ιου-

Ο ΜΟΡΑΛΕΣ, ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΔΙΚΑΤΟΥ ΤΩΝ ΚΟΚΑΛΕΡΟΣ, ΑΠΟΚΤΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ, ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ, ΤΟ 1999, ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ (MAS), ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΠΑΡΑ ΚΟΜΜΑ

νίου του 2002, εξέλεξε 36 βουλευτές (μεταξύ των οποίων και ο ίδιος) και γερουσιαστές στο Κογκρέσο (από τις δημοτικές εκλογές του 2004, το MAS έχει γίνει η πρώτη πολιτική δύναμη της χώρας).

Η Βολιβία, εκτός από πετρελαιοπαραγωγός χώρα, διαθέτει τα μεγαλύτερα αποθέματα φυσικού αερίου στη Λατινική Αμερική μετά τη Βενεζουέλα. Το Σύνταγμα κατοχυρώνει την αναπαλλοτρίωτη ιδιοκτησία του κράτους επί των φυσικών πόρων που υπάρχουν «στο υπέδαφος». Στις 30 Απριλίου 1996, με μια εξωφρενική ταχυδακτυλουργία, ο νόμος 1689 παραχωρεί στις ιδιωτικές εταιρείες την

ιδιοκτησία των ενεργειακών κοιτασμάτων όταν, αναβλύζοντας από το «αναπαλλοτρίωτο» υπέδαφος..., αναδύονται στην επιφάνεια της πηγής. Η έρευνα, η εκμετάλλευση, η μεταφορά, η διύλιση, η διανομή πέφτουν στα νύχια των πολυεθνικών.

Περιφρονώντας τη λαϊκή αγανάκτηση, ο πρόεδρος Σάντσεσ δε Λοσάδα σχεδιάζει ένα γιγαντιαίο πρόγραμμα εξαγωγής υδροποιημένου φυσικού αερίου στην Καλιφόρνια. Είναι ένα ιδιαίτερα κερδοφόρο εγχείρημα για την κοινοπραξία Pacific LNG, αλλά πραγματική λεπλασία για τη χώρα. Επιπλέον, ο σχεδιαζόμενος αγωγός φυσικού αερίου πρόκειται να περάσει από τη Χιλή, «προαιώνιο εχθρό» της Βολιβίας από τον καταστροφικό πόλεμο του 1879. Ο πληθυσμός εξεγείρεται. Ο «Γκόκι» διατάζει τις δυνάμεις ασφαλείας να πυροβολήσουν τα πλήθη. Μηροστά στη μαχητικότητά τους, αναγκάζεται να διαχωρίσει την τύχη του από αυτήν της Βολιβίας. Τον διαδέχεται ο αντιπρόεδρος του Μέσα.

Η ανάκτηση των φυσικών πόρων, η «εθνικοποίηση» των ενεργειακών κοιτασμάτων, η σύγκληση μιας συντακτικής συνέλευσης βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη όλων των συνιστωσών των λαϊκών δυνάμεων. Αντιμέτωπος με την πίεσή τους, αλλά στην προκειμένη περίπτωση με τη στήριξη του Μοράλες, ο αρχηγός του κράτους οργανώνει δημοψήφισμα για τα ενεργειακά κοιτάσματα στις 18 Ιουλίου 2004. Ο πληθυσμός συμμετέχει και, με μεγάλη πλειοψηφία (70%), εκφράζεται υπέρ της «ανάκτησης» της περιουσίας του.

Στις 21 Οκτωβρίου, το Κογκρέσο εγκρίνει έναν νέο νόμο -προς απογοήτευση του προέδρου Μέσα, που τον θεωρεί «καταχρηστικό» για τις πολυεθνικές-, ο οποίος ενισχύει την παρέμβαση του κράτους στις πετρελαϊκές υποθέσεις και προβλέπει άμεσο φόρο ενεργειακών κοιτασμάτων (IDH) 32% επί της παραγωγής (ο οποίος, αν προστεθεί στον ισχύοντα φόρο, που είναι 18%, ανεβάζει το ποσοστό εσόδων του κράτους στο 50%). Είναι μια πρόοδος για ορισμένους, μεταξύ των οποίων το MAS, αλλά προδοσία για τους ριζοσπάστες των COR και των Fejunes του Ελ Άλτο, της COB και του MIP, που υποστηρίζουν την πλήρη εθνικοποίηση, η οποία θα

σήμαινε την εκδίωξη των πολυεθνικών χωρίς αποζημίωση...

Στις εκλογές του 2002, ο Μοράλες είχε να αντιμετωπίσει την οργή της Δεξιάς και της Ουάσιγκτον: τον αποκαλούσαν «ναρκο-κοκαλέρο», «όργανο του Τσάβες και του Κάστρο», «φίλο των FARC (Ενοπλες Επαναστατικές Δυνάμεις της Κολομβίας)». Σήμερα, ωστόσο, η κατάσταση έχει αντιστραφεί και είναι οι «σκληροί» του λαϊκού κινήματος που του επιτίθενται. Ο αρχηγός του MAS, πάντως, δεν αποθαρρύνεται: «Δεν υπήρξε συμφωνία με τον Μέσα, καμία συμμαχία. Όταν υπάρχουν άσχημα μέτρα, τα απορρίπτουμε. Όταν είναι σωστά, όπως η απόφαση για το δημοψήφισμα, τα υποστηρίζουμε».

Στην πραγματικότητα, το MAS περνά ξανά στην επίθεση, από τη στιγμή που ο Μέσα μοιάζει να αδρανεύει αδικαιολόγητα, ελπίζοντας στην υποχώρηση της διαμαρτυρίας. Κι έτσι, ξαφνικά, η Βολιβία ξαναζέει μια αναταραχή, την οποία τίποτα δεν μπορεί να κατευνάσει. Ριζοσπάστες, μετριοπαθείς, κάτοικοι της υπαίθρου και των πόλεων, όλοι επανακάμπουν στον αγώνα με μεγαλύτερη θέρμη, αφού η νεοφιλελεύθερη Δεξιά αρχίζει να οργανώνεται ξανά γύρω από τις λευκές ελίτ των πλούσιων ανατολικών επαρχιών, Σάντα Κρους και Ταρίχα. Οι επιτροπές πολιτών αυτών των επαρχιών διεκδικούν την αυτονομία και υποστηρίζουν ότι κάθε Περιφέρεια πρέπει να διαθέτει ελεύθερα τους χρηματοοικονομικούς και φυσικούς πόρους της.

Το Ελ Άλτο κατεβαίνει στη Λα Παζ, στο έδαφος των λευκών, της κυρίαρχης τάξης, στην κρατική εξουσία. Γίνεται λόγος για την εγκαθίδρυση μιας Επαναστατικής Λαϊκής Συνέλευσης, προάγγελου ενός «αγροτικού και εργατικού κράτους», υπό την καθοδήγηση της COB. Ένα «σοβιέτ» που θα έχει στόχο να παρακάμψει τον «συμφιλιωτή» Μοράλες. Για τους μετριοπαθείς, είναι μια πρόκληση της άκρας αριστεράς, η οποία παίζει το παιχνίδι της Άκρας Δεξιάς. Γιατί, μολονότι η COB αρνείται τη μεσολάβηση της Εκκλησίας, ο αρχηγός της Σολάρες, ξεχνώντας τα χρόνια της δικτατορίας, κάνει έκκληση για την... επέμβαση του στρατού! Ενώ κυκλοφορούν φήμες για πραξικόπημα, ο Μοράλες καταγγέλλει τις διεκδικήσεις για τη δημιουργία ενός «έθνους κάμπο» (οι αυτονομιστές της Σάντα Κρους) και ταυτόχρονα υποστηρίζει μια συνταγματική διέξοδο.

Ωστόσο, η αντιπολίτευση, με τη δύναμη μιας μυριάδας οργανώσεων, οι οποίες είναι ασταθείς, καιροσκοπικές, προχωρούν σε συμβιβασμούς, σε συμφωνίες, αντιπαράτιθενται μεταξύ τους, αγωνίζονται μέχρι θανάτου, προδίδουν..., καταφέρνει να παραλύσει τη χώρα, τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2005, αναγκάζοντας τον Μέσα να παραιτηθεί στις 6 Ιουνίου. Τελικά, το Κογκρέσο, τρομοκρατημένο από την απειλή εμφυλίου πολέμου, εγκαθιστά στην προεδρία, στις 10 Ιουνίου, τον Εδουάρδο Ροντρίγκες, πρόεδρο του Ανώτατου Δικαστηρίου (τον μοναδικό άνθρωπο που έχει το δικαίωμα να κηρύξει νέες εκλογές). Και, πράγματι, ο Ροντρίγκες κηρύσσει γενικές εκλογές για τις 18 Δεκεμβρίου 2005. Με το γνωστό αποτέλεσμα.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΠΑΚΡΙΒΟΠΟΥΛΟΣ

ποίησε την ενέργεια

Σε άλλο επίπεδο, και με διπλωματικές διατυπώσεις, οι πρόεδροι της Βραζιλίας Λουίς Ινάσιο Λούλα ντα Σίλβα και της Αργεντινής Νέστορ Κίρτσνερ, των οποίων οι χώρες εισάγουν βολιβιανό φυσικό αέριο σε τιμές σκανδαλωδώς χαμηλότερες από τις διεθνείς τιμές -πάνω από το 90% της κατανάλωσης φυσικού αερίου στη Βραζιλία εξαρτάται από τις προμήθειες αυτές-, εξέφρασαν την αντιστοιχία τους για την ανακωκωθείσα αύξηση των τιμών.

Ο θερμισμός αυτής της άνισης κατανομής προκάλεσε, επίσης, κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης Κορυφής Ε.Ε. - Λατινικής Αμερικής, η οποία πραγματοποιήθηκε στη Βιέννη από τις 11 έως τις 14 Μαΐου, τη δυσαρρέσκεια της υπουργού Εξωτερικών της Αυστρίας Ούρσουλα Πλάσνικ, που προεδρεύει του Συμβουλίου Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ήδη, ο αρχηγός του κράτους που, λίγο καιρό πριν, γινόταν δεκτός με ενθουσιασμό ως «ο πρώτος ιθαγενής πρόεδρος της Βολιβίας» μετατρέπεται σε έναν «λαϊκιστή» που χαιρεί πολύ μικρότερης εκτίμησης. Μέχρι τότε, πάντως, κανέναν αρμόδιο αξιωματούχο δεν είχε συγκινήσει το γεγονός ότι ούτε μία από τις 70 και πλέον συμβάσεις που είχαν υπογράψει οι προηγούμενες κυβερνήσεις της Βολιβίας με τις πολυεθνικές εταιρείες δεν είχε επικυρωθεί από το Κογκρέσο, όπως ορίζει το Σύνταγμα της χώρας. Επομένως, όλες αυτές οι συμβάσεις ήταν παράνομες.

Με το μέτρο αυτό η Βολιβία, η φτωχότερη χώρα της Λατινικής Αμερικής, γίνεται η πρώτη χώρα που εθνικοποιεί τις ενεργειακές πηγές της στον 21ο αιώνα. Με έναν συνοδοιπόρο: χωρίς να έχει χρησιμοποιήσει ποτέ τον όρο «εθνικοποίηση», η Βενεζουέλα ήδη κάνει κάτι παρόμοιο, υποχρεώνοντας τις 32 πολυεθνικές που δραστηριοποιούνται στο έδαφός της να αποδεχτούν, από τις 31 του περασμένου Μαρτίου, νέους κανόνες του παιχνιδιού, δηλαδή μεγαλύτερη καταβολή φόρων και συμμετοχή τους σε μεικτά εταιρικά σχήματα, όπου η κρατική εταιρεία PDVSA διαθέτει την πλειοψηφία.

Δεν αποτελεί, λοιπόν, έκπληξη το γεγονός ότι οι δύο αυτές χώρες, μαζί με την Κούβα, αποτελούν τον πυρήνα δημιουργίας της Μπολιβαριανής Εναλλακτικής για την Αμερικανική Ήπειρο (ALBA), μιας «αντι-ιμπεριαλιστικής» συμφωνίας που θα επιδιώκει τη λατινοαμερικανική ολοκλήρωση, λαμβάνοντας υπόψη τις τεράστιες κοινωνικές προκλήσεις στη βάση της αλληλεγγύης, της συνεργασίας, της συμπληρωματικότητας και... του σεβασμού της εθνικής κυριαρχίας.